

Оксана ВАШУЛЕНКО,
науковий співробітник лабораторії початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Типи і структура уроків навчання грамоти (читання)

Постановка проблеми. У процесі модернізації змісту початкової шкільної освіти відповідно до зазначених завдань у Державному стандарті початкової загальної освіти (2011 р.), навчальних програмах для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (2012 р.) виникає необхідність визначення ефективних організаційних форм компетентісно орієнтованого навчання грамоти (читання) першокласників.

Основною організаційною формою навчання в початкових класах є урок. Проблема вдосконалення уроку є завжди актуальною, оскільки вимоги до його якості постійно зростають. Особливо загострюється потреба в його перебудові в тих ситуаціях, коли змінюються цілі навчання, а відповідно до них – зміст і методичне забезпечення.

Для навчання молодших школярів ці зміни зумовлені запровадженням компетентісного підходу як сучасної освітньої інновації, яка передбачає методологічну перебудову навчального процесу на принципах гуманізації і демократизації, спрямовану на особистісний розвиток школярів, формування в них ключових і предметних компетентностей.

Аналіз наукових досліджень. Дослідженню проблеми уроку присвячено багато робіт учених, які вивчали різні аспекти проблеми. Так, дидактичні й методичні аспекти уроку розроблялися Ю.Бабанським, М.Даниловим, Б.Єсіповим, Ч.Куписевичем, І.Лернером, М.Махмутовим, І.Огородниковим, В.Оконом, В.Онищуком, М.Скаткіним та ін.

До проблеми класифікації уроків зверталися відомі методисти в галузі початкової освіти Т.Байбара, М.Богданович, М.Вашуленко, М.Львов, Т.Рамзаєва, О.Савченко, Н.Скрипченко та ін.

Мета статті – на основі аналізу дидактичної й методичної літератури, присвяченої проблемі уроку, з'ясувати суть поняття "сучасний урок", запропонувати класифікацію уроків навчання грамоти (читання), розглянути структуру різних типів цих уроків.

Основна частина. Аналіз педагогічної літератури з цієї проблеми свідчить, що поняття "урок" ученими трактується по-різному. Для прикладу наведемо кілька визначень:

– урок – це цілісний, логічно завершений, обмежений у часі, регламентований обсягом навчального матеріалу основний елемент педагогічного процесу, який забезпечує активну й планомірну навчально-

пізнавальну діяльність групи учнів певного віку і рівня підготовки, спрямовану на розв'язання визначених завдань [7, 177–178];

– урок – це динамічна і варіативна форма організації процесу цілеспрямованої взаємодії (діяльності та спілкування) певного складу вчителів і учнів, яка містить у собі зміст, форми, методи і засоби навчання, і яка систематично використовується (в однаковій відірзці часу) для вирішення завдань освіти, розвитку і виховання в процесі навчання [4, 44];

– урок – це обмежена в часі організаційна одиниця навчального процесу, функції якої полягають у досягненні хоча й завершеної, але часткової мети навчання.

Урок підпорядковується всім закономірностям процесу навчання, незалежно від форми навчання "... у ньому, як у цілісному відрізку процесу навчання, взаємодіють усі його компоненти – цілі, дидактичні завдання, зміст, методи, матеріальне оснащення та ін." [2, 226].

У цих визначеннях представлено всі компоненти навчально-виховного процесу: мета, зміст, засоби, методи, організація і керівництво, усі дидактичні елементи. Сутність і призначення уроку в процесі навчання як цілісної системи передбачає, таким чином, колективно-індивідуальну взаємодію суб'єктів навчального процесу – учителя й учнів.

Для сучасного етапу модернізації і розвитку загальної середньої освіти характерним є перехід від об'єкт-суб'єктної парадигми освіти до суб'єкт-суб'єктної. Таке розуміння навчальної взаємодії (викладання – учіння) передбачає, що діяльність учителя й учнів будується на гуманістичних, особистісно орієнтованих засадах, виховання і навчання кожної дитини здійснюється на основі розвитку її природних здібностей; забезпечує розвиток кожної дитячої особистості, формування ключових і предметних компетентностей.

З огляду на це відбувається переосмислення суті поняття "урок". Основною характеристикою якості сучасного уроку є домінування суб'єктності учня. Тому сучасний урок – *"це середовище суб'єкт-суб'єктної та полісуб'єктної взаємодії, в основі якої – співпраця, співтворчість учителя з учнями; набуття ними не лише пізнавального, а й соціального досвіду; урахування впливу предметного й інформаційного середовища"* [10, 337].

Навчання дитини розпочинається з опанування грамоти. Саме з уроків навчання грамоти розпочинається її шкільне життя, на них вона вчиться читати і писати, відкриває для себе шлях до освіти. Саме в цей період, який має велике значення для розвитку дитячої особистості, закладаються основи мовних знань і мовленнєвих умінь, формується відповідне ставлення до рідної мови й літератури.

Вивчення сутності та структури уроку дає підстави для висновку, що урок є складним педагогічним об'єктом. Як і будь-які складні об'єкти, уроки можуть бути розділені на типи за різними ознаками. Цим пояснюється існування різних класифікацій уроків.

Типології уроків присвячено низку наукових робіт [4; 5; 6; 8; 11; 13 та ін.]. Однак і на сьогодні ця проблема залишається дискусійною в сучасній дидактиці.

Відомо кілька підходів до класифікації уроків, кожен із яких характеризується певною ознакою. Уроки класифікують на основі: а) *дидактичної мети* (І.Огородников, І.Казанцев, В.Онищук); б) *мети організації занять, змісту і способів проведення* (М.Махмутов); в) *основних етапів навчального процесу* (С.Іванов); г) *дидактичних завдань, що вирішуються на уроці* (Н.Яковлев, А.Сохор); г) *методів навчання* (І.Борисов); д) *способів організації навчальної діяльності учнів* (Ф.Киришкін). Можливі й інші підходи, але універсальної класифікації уроків поки що в педагогічній науці не запропоновано. Тому на практиці з наявних вибирають найдоцільнішу для конкретних умов. Приймаючи як базову, її доповнюють й іншими, що дає змогу повніше охопити визначальні характеристики уроку.

В.Онищук виділив такі типи уроків: *урок засвоєння нових знань; урок формування умінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань; урок перевірки знань, умінь і навичок; комбінований урок.*

Достатньо ґрунтовно структуру уроку розроблено М.Махмутовим, який запропонував класифікувати уроки, взявши за основу мету організації, детерміновану загальнодидактичними завданнями, характером змісту навчального матеріалу і рівнем знань учнів. Згідно з цим підходом він виділив такі п'ять типів уроків: *уроки вивчення нового матеріалу* (1-й тип); *уроки удосконалення знань, умінь і навичок* (2-й тип); *уроки узагальнення та систематизації* (3-й тип); *комбіновані уроки* (4-й тип); *уроки контролю і корекції знань, умінь і навичок* (5-й тип).

Аналіз педагогічної й методичної літератури з проблеми уроку, вивчення досвіду роботи вчителів довели, що **уроки навчання грамоти класифікуються за такими ознаками.**

1. Особливість контингенту учнів.

Уроки навчання грамоти – це особливий тип уроків, на який впливає склад контингенту учнів. Адже учні 6-річного віку мають значні відмінності в їхній готовності до навчання, у них переважає ігрова діяльність. Важливим є й те, що в 1 класі урок триває 35 хв, учні не одержують домашніх завдань, діє вербальне оцінювання навчальної діяльності.

2. Основний предмет навчання (уроки читання і уроки письма).

3. Період навчання (уроки добуқварного, букварного, післябукварного періодів).

На уроках *добуқварного періоду* навчання грамоти (читання) необхідно:

- розвивати усне мовлення першокласників (уміння слухати й розуміти усне мовлення, говорити);
- формувати початкові уявлення про речення, слово, звуки мовлення, голосні й приголосні звуки, тверді й м'які приголосні, склад, наголос;
- навчати дітей виокремлювати речення з мовного потоку, аналізувати їх за кількістю слів та будувати графічні моделі речень;
- учити аналізувати слова за їх звуковою та складовою будовою – створювати звуко-складові моделі слів;
- учити добирати речення і слова, які б відповідали заданим моделям.

Зазначимо, що добуқварний період необхідний передусім для успішної адаптації дітей до шкільного навчання. Саме підготовчий період забезпечує реалізацію принципу наступності: допомагає першокласнику безболісно перейти від дошкільного дитинства (ігрової діяльності) до діяльності нового виду і форми – навчальної. Навчання в добуқварний період слід організувати так, щоб діти сприймали його в ігровій формі, не перевтомлювалися, щоб воно не викликало негативних емоцій. Уся навчально-виховна робота з першокласниками має ґрунтуватися на принципі гра – навчання, гра – виховання, гра – розвиток, оскільки в цьому віці гра для дітей – серйозна діяльність. У цей період учитель має можливість здійснити діагностику дошкільної мовно-мовленнєвої підготовки, познайомити їх зі школою, правилами поведінки в школі тощо.

Протягом *букварного періоду* на уроках читання першокласники оволодівають початковими вміннями читати за букварем. Крім цього, продовжується робота з розвитку усного мовлення. *Завдання букварного періоду:* забезпечити загальний розвиток дитини, її емоційної і почуттєвої сфери; створити передумови для засвоєння способів позначення звуків буквами; формувати навички читання; виховувати почуття любові до рідного слова, своєї мови, культури, до рідного краю, а також – зберегти і постійно підтримувати бажання вчитися.

Основне завдання уроків читання у післябукварний період — удосконалювати в першокласників навичку читання; відпрацьовувати темп і виразність читання, які безпосередньо залежать від рівня усвідомленості змісту тексту. Одночасно слід продовжувати вправи на звуковий і звуко-буквений аналіз, розширювати роботу з розвитку усного мовлення і творчих здібностей учнів.

4. Основна дидактична мета.

За основною дидактичною метою виділяють такі типи уроків читання в період навчання грамоти:

- урок засвоєння нових знань, умінь і навичок;
- урок формування і вдосконалення вмінь і навичок;
- урок закріплення й застосування знань, умінь і навичок;
- уроки повторення і корекції, узагальнення і систематизації знань і вмінь;
- комбінований урок (урок, на якому поєднуються різні цілі навчання, застосовуються різні способи організації навчання).

5. Провідний спосіб діяльності.

Залежно від провідного способу організації навчальної діяльності учнів проводяться такі уроки читання в період навчання грамоти: урок-гра, урок-сюрприз, урок-подорож, урок-казка, урок-спектакль, урок-інсценізація, урок-конкурс, урок розвитку творчих здібностей.

Зазначені типи уроків дають можливість будувати систему занять, яка утворює цілісну технологію навчання.

Уроки читання в період навчання грамоти здійснюються в основному у формі комбінованих уроків, уроків засвоєння нових знань, умінь і навичок та уроків закріплення й застосування знань, умінь і навичок. Кожен із них має відповідну структуру — послідовність етапів проведення або складових елементів, які об'єднані в систему посередництвом певних взаємозв'язків.

Таким чином, урок як цілісна система, що реалізує освітню, виховну й розвивальну функції навчання, є багатограним і багатоплановим. Розв'язуючи конкретні завдання на кожному окремо взятому відрізку часу навчального процесу, урок є частиною теми, курсу навчального предмета і відповідно посідає своє місце в його системі, темі програми і вирішує властиві лише йому в даний момент дидактичні завдання.

Для чіткої організації навчального процесу на уроці важливо правильно визначити його структуру — внутрішню будову, послідовність етапів. Розрізняють мікро- і макроструктуру уроків. *Макроструктуру* становить послідовність етапів уроку; в уроків одного типу вона однакова. *Мікроструктура* —

внутрішня будова кожного етапу уроку (методи, прийоми і засоби навчання).

Отже, будь-який урок складається з елементів та етапів, які відображають різні види діяльності вчителя й учнів відповідно до структури процесу засвоєння знань, умінь і навичок. Ці елементи можуть взаємодіяти в різних комбінаціях, на різних рівнях, визначаючи загальну структуру уроку, що залежить насамперед від дидактичної мети, змісту навчального матеріалу, навчальних можливостей учнів. Розмаїття елементів і структур уроку зумовлює велику кількість його типів.

Урок як процесуальна сукупність дидактичних компонентів має загальну дидактичну мету, з огляду на яку прогнозують кінцевий результат, визначають структуру і тип уроку. Для досягнення реального результату формулюють конкретні дидактичні завдання. Дидактична мета уроку конкретизується на основі врахування провідної ідеї змісту навчального матеріалу, а завдання передбачають розкриття основних понять чи виконання практичних дій, що є складниками окремих компонентів змісту матеріалу і загальної дидактичної мети.

Кожне дидактичне завдання уроку зумовлює вибір відповідних методів навчання. Структуру методу формує сукупність елементів (приймів, дій, операцій), послідовність яких залежить від змісту навчального матеріалу. Засвоєння змісту за допомогою конкретного методу навчання здійснюється в межах певної форми організації навчання. Отже, щоб визначити шлях від дидактичної мети до формування реального результату кожного етапу, необхідно проаналізувати взаємодію змісту навчального матеріалу, методів навчання і форм його організації. Ці елементи процесу навчання взаємозумовлюють один одного і характеризують цикл взаємодії вчителя й учнів. Усі дидактичні компоненти утворюють складну динамічну систему, яка розвивається і підпорядковується дидактичному завданню окремого етапу, а в межах цілого уроку — загальній дидактичній меті. Без знання цих залежностей неможливо планувати, організувати урок, аналізувати й оцінювати його результати.

Окремі дидакти (М.Скаткін, І.Казанцев, С.Іванов) вважають, що структура уроку є постійною, незмінною. На думку інших учених (М.Махмутов, Ю.Бабанський, В.Бондар, В.Онищук, О.Савченко), вона гнучка. Кожний тип уроку відповідно до основної дидактичної мети має свою, тільки йому властиву макроструктуру, яка, залежно від змісту навчального матеріалу, підготовленості учнів, особливостей обладнання, може частково змінюватись.

Ефективність будь-якого уроку визначається не стільки його макроструктурою, скільки мікрострук-

турою, до складу якої входять різні методи і прийоми, форми колективної та індивідуальної роботи. Так, наприклад, усвідомлення нового навчального матеріалу можна забезпечити шляхом застосування проблемного викладу, евристичної бесіди, самостійної роботи з підручником та ін. Доцільність певних типів і структур уроку необхідно оцінювати за кінцевими результатами навчання, а не за його структурною досконалістю і завершеністю.

До основних структурних елементів уроку належать: перевірка домашнього завдання, актуалізація і корекція опорних знань; повідомлення теми, мети й завдань уроку; мотивація навчальної діяльності учнів; сприйняття і засвоєння навчального матеріалу; узагальнення і систематизація знань; застосування знань на практиці, підбиття підсумків та повідомлення домашнього завдання. Залежно від типу уроку ці елементи посідають різне місце в структурі заняття і мають різну тривалість.

Розглянемо структуру уроків читання в період навчання грамоти.

Урок засвоєння нових знань, умінь і навичок. Важливим завданням такого уроку є те, що учні оволодівають системою наукових понять, способами виконання навчальних дій. Основними критеріями засвоєння знань є сформованість світогляду, уміння формулювати різні визначення, пояснювати їх, наводити приклади, переказувати матеріал своїми словами, застосовувати знання на практиці (за зразком чи в змінених умовах). Урок засвоєння нових знань має таку структуру:

1. Організація учнів до роботи на уроці.
2. Актуалізація і корекція опорних знань.
3. Повідомлення теми, мети, завдань уроку і мотивація навчальної діяльності.
4. Сприймання і первинне усвідомлення нового матеріалу, осмислення зв'язків і відношень в об'єктах вивчення.
5. Узагальнення і систематизація знань, застосування їх у різних ситуаціях.
6. Підбиття підсумків уроку.

Урок формування і вдосконалення вмінь і навичок. Цей тип уроку передбачає формування в учнів навчальних умінь і навичок, їх удосконалення і закріплення на основі виконання системи вправ. Загальна структура уроку містить такі компоненти:

1. Організація учнів до роботи на уроці.
2. Актуалізація і корекція опорних знань і практичного досвіду учнів.
3. Повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивація учіння учнів.
4. Вивчення правил і способів дій (вступні вправи).
5. Первинне застосування набутих знань (пробні вправи).

6. Застосування учнями знань і дій у стандартних умовах для вироблення навичок (тренувальні вправи).

7. Творче перенесення знань і навичок у нові чи змінені умови для формування вмінь (творчі вправи).

8. Підбиття підсумків уроку.

Зміст такого уроку передбачає ускладнення видів вправ від вступних, пробних, які учні виконують під безпосереднім контролем і з допомогою вчителя, до творчих, які школярі розв'язують самостійно. Урок формування вмінь і навичок може містити елементи пояснення нового матеріалу під час виконання вступних чи пробних вправ.

Урок закріплення й застосування знань, умінь і навичок. Використання цього типу уроку передбачає виконання учнями різних комплексних завдань, які охоплюють матеріал кількох тем навчальної програми. Його основною дидактичною метою є реалізація засвоєних знань і вмінь в інтелектуальній чи практичній діяльності учнів. Урок має таку структуру:

1. Організація учнів до роботи на уроці.
2. Відтворення і корекція опорних знань, навичок і вмінь, необхідних учням для самостійного виконання практичного завдання.
3. Мотивація навчальної діяльності, усвідомлення учнями практичної значущості знань, умінь і навичок. (У поясненні необхідно зазначити характер самостійного завдання, як підходити до його виконання, якими мають бути його результати).
4. Осмислення змісту і послідовності застосування практичних дій.
5. Виконання учнями завдання під контролем і з допомогою вчителя.
6. Узагальнення і систематизація учнями результатів своєї роботи.
7. Підбиття підсумків уроку.

Під час уроків закріплення і застосування знань, умінь і навичок учні осмислюють і поглиблюють свої знання у процесі виконання вправ, практичних робіт. Важливим завданням учителя на цьому уроці є добір відповідних вправ, що дають змогу учням комплексно застосовувати здобуті знання, уміння і навички на попередніх уроках.

Урок повторення і корекції, узагальнення і систематизації знань і вмінь. Повторення і корекція, узагальнення і систематизація знань і вмінь здійснюються на кожному уроці, однак, зважаючи на психологічні особливості шести-семирічних учнів, час від часу необхідно проводити спеціальні уроки повторення і корекції, узагальнення і систематизації знань і вмінь. Основним завданням таких уроків є: повторення й узагальнення здобутих на попередніх уроках знань і вмінь, приведення їх у систему, корекція знань і вмінь учнів з метою усунення помічених прогалин. Урок має таку структуру:

1. Організація учнів до роботи на уроці.
2. Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення теми, мети й завдань уроку.
3. Відтворення і корекція опорних знань, перевірка уміння застосовувати їх у практичній діяльності.
4. Повторення знань і вмінь учнів шляхом застосування ними знань і вмінь у стандартних і в змінених (нестандартних) умовах.
5. Узагальнення і систематизація понять, засвоєння системи знань і застосування їх для пояснення нових фактів і виконання практичних завдань.
6. Підбиття підсумків уроку.

Цей тип уроку спрямований також на з'ясування причин труднощів і прогалин в оволодінні навчальним матеріалом, на систематизацію найістотніших елементів з вивченого матеріалу, подолання прогалин у знаннях учнів.

Комбінований урок. Комбінований урок як поєднання структурних елементів уроків різних типів передбачає досягнення двох або більше дидактичних цілей. Наприклад, комбінований урок, у якому поєднується перевірка раніше засвоєного матеріалу та оволодіння новими знаннями (дві дидактичні цілі), має таку структуру:

1. Організація учнів до роботи на уроці.
2. Перевірка раніше засвоєних знань методом фронтальної бесіди, індивідуального усного опитування.
3. Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення теми, мети й завдань уроку.
4. Сприйняття й усвідомлення учнями нового навчального матеріалу.
5. Осмислення, узагальнення і систематизація знань.
6. Підбиття підсумків уроку.

У практиці роботи сучасної школи використовують різні види комбінованого уроку: синтетичний, адаптивний та ін. У процесі синтетичного комбінованого уроку вивчення нового матеріалу органічно поєднують з його закріпленням, повторення вивченого раніше відбувається не тільки репродуктивним шляхом, а й у формі різноманітних самостійних робіт. Вивчення нового матеріалу може відбуватися і в процесі актуалізації опорних знань. Синтетичний урок не має чітко визначених етапів, характерних для класичного комбінованого уроку.

Адаптивний урок передбачає розв'язання кількох навчально-виховних завдань, спрямованих на максимальне пристосування навчання до індивідуальних особливостей учнів, їхніх пізнавальних можливостей.

Структурування будь-якого уроку розпочинається з усвідомлення і чіткого визначення мети — чого учитель хоче досягти; потім забезпечення засобів — що допоможе вчителю в досягненні мети,

а вже потім визначення способів — як учитель буде діяти, щоб досягнути поставленої мети.

Результативність уроку значною мірою залежить від реалізації комплексу соціальних і психолого-педагогічних вимог, зумовлених завданнями школи, закономірностями і принципами навчання. Ці вимоги умовно можна поділити на такі групи: *дидактичні* (мета і завдання уроку, оптимальний зміст, методи і форми навчання, принципи навчання), *психологічні* (урахування особливостей психічних процесів шестирічних учнів), *організаційні* (раціональне використання часу, обладнання), *санітарно-гігієнічні* (температурний режим, запобігання розумовій перевтомі учнів, різноманітність видів діяльності), *виховні* (виховання творчого ставлення до праці, культури розумової праці, свідомої дисципліни).

Дотримання цих вимог дає змогу моделювати, організувати і контролювати процес навчання на науковій основі, оперувати найціннішою інформацією, що містить конкретні факти, явища, принципи і закони. Тільки творчий підхід до уроку з урахуванням нових досягнень у галузі педагогічної психології, дидактики і передового педагогічного досвіду може забезпечити високий рівень навчального процесу. Важливо також брати до уваги індивідуальні якості вчителя, його особистий досвід, особливості класу та змісту навчального матеріалу. Слід пам'ятати, що конкретний урок не може розв'язати всіх завдань навчання. Незважаючи на те, що урок спрямований на вивчення певної теми навчального предмета, він має бути логічно завершеною одиницею процесу навчання з внутрішніми взаємопов'язаними частинами, єдиною логікою розгортання спільної діяльності вчителя й учнів.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

Урок є основною формою організації процесу навчання грамоти (читання), кожний тип уроку характеризується певною структурою, принципами упорядкування його структурних елементів та взаємозв'язками між ними. Проведений аналіз педагогічної й методичної літератури дав можливість з'ясувати суть поняття "сучасний урок", виявити типи сучасних уроків навчання грамоти (читання) та їх структуру.

Подальшого дослідження потребують мета і завдання основних структурних елементів уроку; особливості роботи вчителя й учнів на кожному з них; умови, що впливають на якість уроку; конкретні методичні рекомендації щодо підготовки вчителя до уроку.

Література

1. *Вашуленко М. С.* Навчання грамоти в 1 кл.: Посіб. для вчителя / М. С. Вашуленко. — К. : Видавничий дім "Освіта", 2012. — 128 с.

2. *Дидактика* средней школы / Под ред. М. М. Скаткина. – М. : Просвещение, 1982. – 324 с.
3. *Дидактика* средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики. Учебн. пособие для слушателей ФПК, директоров общеобразовательных школ и в качестве учебного пособия по спец-курсу для студентов педагогических институтов / Под ред. М.Н. Скаткина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1982. – 319 с.
4. *Махмутов М. И.* Современный урок / М. И. Махмутов. – 2-е изд. – М. : Педагогика, 1985. – 192 с.
5. *Онищук В. О.* Типи, структура і методика уроку в школі / В. О. Онищук. – К., 1973.
6. *Онищук В. А.* Урок в современной школе: Пособие для учителя. – 2-е изд. перераб. / В. А. Онищук – М. : Просвещение, 1986. – 158 с.
7. *Педагогіка* / За ред. А.М. Алексюка. – К., 1985. – 295 с.
8. *Підласий І. П.* Як підготувати ефективний урок / І. П. Підласий. – К., 1989.
9. *Рамзаева Т. Г., Львов М. Р.* Методика обучения русскому языку в начальных классах: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2121 "Педагогика и методика нач. обучения" / Т. Г. Рамзаева, М. Р. Львов. – М. : Просвещение, 1979. – 431 с.
10. *Савченко О. Я.* Дидактика початкової освіти: підручн. / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – С. 504.
11. *Савченко О. Я.* Сучасний урок у початковій школі / О. Я. Савченко. – К. : Магістр, 1997. – 256 с.
12. *Савченко О. Я.* Сучасний урок: суб'єктність навчання і варіативність структури // Початкова школа. – 2011. – № 9. – С. 11–15.
13. *Чередов И. М.* Система форм организации обучения в советской общеобразовательной школе / И. М. Чередов. – М., 1987.

Вашуленко О.В. Типи і структура уроків навчання грамоти (читання). У статті проведено теоретичний аналіз понять "урок", "сучасний урок"; досліджено класифікації уроків; запропоновано типи уроків читання у період навчання грамоти, визначено їх структуру; проаналізовано умови, що впливають на результативність уроку.

Ключові слова: урок, сучасний урок, класифікація уроків, типи уроків, дидактична структура уроку, початкова школа, навчання грамоти (читання), компетентнісний підхід, ключові і предметні компетентності.

Вашуленко О.В. Типы и структура уроков обучения грамоте (чтение). В статье проведен теоретический анализ понятий "урок", "современный урок"; исследованы классификации уроков; предложены типы уроков чтения в период обучения грамоте, определена их структура; проанализированы условия, влияющие на результативность урока.

Ключевые слова: урок, современный урок, классификация уроков, типы уроков, дидактическая структура урока, начальная школа, обучение грамоте (чтение), компетентностный подход, ключевые и предметные компетентности.

Vashulenko O. V. The Types and the Structure of the Lessons on Teaching Literacy (Reading). In the article, the theoretical analysis on the concepts of "a lesson", "a modern lesson" was conducted; the types of the lessons on reading in the process of teaching literacy were suggested; their structure was determined; the conditions that influence the lesson effectiveness were analysed.

Keywords: lesson, modern lesson, types of lessons, didactic structure of a lesson, primary school, teaching literacy (reading), competence-based approach, key and subject competences.